

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІКИ

FORMATION OF CREATIVITY OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC ART DURING THE STUDY OF PEDAGOGY

У воєнному сьогоденні України актуальною є проблема формування ціннісних орієнтацій у молоді, а особливо – у майбутніх учителів музики, які формують естетичну свідомість українців. Важливість процесу дослідження креативності майбутніх учителів музики визначається гуманізацією та гуманітаризацією мистецької освіти, соціальним замовленням, акцентом на особистісно орієнтованому навчанні у процесі позашкільної музичної підготовки.

Значна увага у статті приділена аналізу можливості розвитку креативності у процесі дифузії педагогіки, психології та педагогічної практики на I-II курсах коледжів культури і мистецтв. У статті розглядаються можливості планування уроків як способу розвитку креативності майбутніх учителів музики початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. Матеріал є актуальним у контексті зростання попиту на молодих спеціалістів у сфері мистецтва та культури, адже креативність підвищує конкурентоспроможність коледжів мистецтв і є передумовою освітньо-виконавської майстерності музиканта. Авторка аналізує тлумачення категорій «творча робота», «креативність» з огляду на їхній взаємозв'язок з розвитком професійних умінь і навичок майбутніх учителів музики у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу; демонструє взаємовплив розвитку креативності через аудіовізуалізацію та кластеризацію, збирання музичного пазлу, написання сенкану, асоціативні сходинки, фестиваль мемів, пісенне змагання; наводить приклади тем для планування уроків. Теоретичні і практичні напрацювання можуть бути використані у роботі вчителів загальноосвітніх шкіл та викладачів коледжів культури і мистецтв.

У висновках авторка підсумовує ефективність написання планів-конспектів уроків для розвитку креативності, відзначає великий потенціал для творчості майбутніх учителів музики та показує вектор подальшого наукового пошуку у напрямку розвитку креативності через планування інноваційних уроків, використання інтерактивних технологій, орієнтацію позаурочної роботи на профорієнтацію та саморозвиток.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, коледжі мистецтв, креативність, учителі музики.

At present military Ukraine the actual problem is the formation of value orientations of young people, especially – in the future music teachers that form the aesthetic consciousness of Ukrainians. The importance of the research creativity of future music teachers is determined by humanization and humane of artistic education, social order, an emphasis on personally oriented education in the extracurricular musical trainings. Particular attention in the article is paid to the analysis of the possibilities of developing creativity in the process of diffusion of pedagogy, psychology and pedagogical practice at I-II courses of colleges of culture and arts.

The article discusses the possibility of lesson planning as a way of development of the creativity of future music teachers of primary specialized art educational establishments. The material is relevant in the context of increasing demands for young professionals in the arts and culture field, creativity increases the competitiveness of colleges of arts and is a prerequisite educational and performance skills of the musician. The author analyzes the interpretation of the categories of "creative work", "creativity" in view of their relationship in the development of professional skills and abilities of future teachers of music in the process of studying subjects of the social and humanities cycle; demonstrates the interplay in the development of creativity by audio visualization and clustering, assembling a musical puzzle, Senkan writing, associative steps, meme festival, singing competition; gives examples of topics for lesson planning and methods used. The theoretical and practical achievements can be used in the school teachers work, teachers of art colleges.

In conclusion the author summarizes the effectiveness of lesson planning in the form of creativity, notes that it contains a rich potential for creativity of the future music teachers and shows the vector of future research, develop creativity by writing the outline for innovative lessons, using interactive technologies, direction of foxberry work on the career guidance and self-development.

Key words: values orientations, colleges of arts, music teachers, creativity.

УДК 378.147:37
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/73.32>

Магда П.М.,

докт. філос.,
голова ЦК «Загальноосвітні, гуманітарні та соціально-економічні дисципліни»
Бахмутського фахового коледжу
культури і мистецтв
імені Івана Карабиця

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Питання формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вивчення предметів соціально-гуманітарного циклу знаходиться у колі уваги науковців доволі давно. Процеси реформування мистецької освіти з 2018 року цілком природно розповсюдились і на цикл дисциплін загальної підготовки коледжів мистецтв [1, с. 102]. Серед ціннісних орієнтацій, що входять до професіограми вчителя музичного мистецтва, ми у своєму дослідженні

виділили патріотизм, біоетику, емпатію, комунікативність та креативність як провідні для формування у здобувачів фахової передвищої мистецької освіти. Вважаємо актуальним цей напрямок наукової діяльності через нові виклики мистецької освіти України: воєнний стан, дистанційне навчання, руйнація матеріальної бази шкіл мистецтв, об'єднання районних закладів позашкільної мистецької освіти, внутрішнє переміщення шкіл мистецтв з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей. Через названі

чинники формування креативності у майбутніх учителів музичного мистецтва виходить на перший план.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням основ креативності та засад її визначення займалися Н. Аніщенко, О. Антонова, Н. Кічук, Л. Короткова, Т. Осипова, С. Сисоєва, К. Щедролосоєва та ін.; проблему формування креативності у майбутніх учителів музичного мистецтва висвітлювали у своїх публікаціях М. Білецька, Вен Чаоцянь, Н. Добровольська, О. Дубасенюк, Н. Згурська, Т. Косенко, К. Кушнір, А. Лавринець, В. Павленко, Т. Раструба, Р. Савченко, Н. Соболь, Н. Твердохліб, В. Фрицюк, А. Харківська, Ю. Чумак та ін. У названих розвідках та дослідженнях науковці пропонують різноманітні методики та технології розвитку креативності як обов'язкової складової педагогічних здібностей майбутнього вчителя, проте на нашу думку, потребує необхідності аналіз можливостей поєднання креативності та педагогічної, методичної творчості під час вивчення здобувачами освіти коледжів мистецтв педагогіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців формування креативності у майбутніх учителів музичного мистецтва розглядається доволі детально: під час вивчення спеціальності, основ композиції, камерного ансамблю, концертмейстерської практики, інструментування та інших дисциплін циклу професійно-практичної підготовки та вибіркових дисциплін, у процесі музичної імпровізації та виконавської інтерпретації, фразування. Проте недостатньо приділено уваги дослідженням розвитку креативності як професійно-ціннісної орієнтації під час вивчення педагогіки майбутніми вчителями музичного мистецтва та реалізацію її саме у педагогічній, а не виконавській творчості. Цим зумовлена необхідність більш детального розгляду потенціалу дисциплін соціально-гуманітарного циклу для розвитку креативності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз можливостей формування креативності майбутніх учителів музичного мистецтва під час вивчення педагогіки як дисципліни циклу загальної підготовки у складі соціально-гуманітарних дисциплін фахових коледжів культури і мистецтв.

Виклад основного матеріалу. У процесі наукового пошуку ми виокремили такі професійно-ціннісні орієнтації майбутніх учителів музичного мистецтва, які, на нашу думку, є обов'язковими в умовах сучасної системи освіти: патріотизм, емпатія, комунікативність, біоетика та креативність. Креативність – одна з яскравих індивідуальних якостей особистості, яка визначає гнучке і конструктивне сприйняття, мислення та поведінку людини. Як особистісна якість, креативність

відображається в усіх компонентах поведінки і діяльності людини і співвідноситься з такими індивідуальними особливостями психічних процесів (мислення, сприйняття, уява, відчуття, емоції, воля, пам'ять, увага), які сприяють досягненню творчих результатів у діяльності [8, с. 124].

Проте креативність учителя музики виявляється і у творчому задумі уроку, і у доборі відповідних методів для реалізації триєдиної мети заняття, і у доцільному розподілі часу [3, с. 141], і у обґрунтуванні обраного типу заняття, і у створенні дидактичного матеріалу, наочності та ін.

Результати опитування здобувачів освіти 4 курсу коледжів культури і мистецтв показали, що більшість із них не розуміє, як поєднати педагогічну імпровізацію та творчі знахідки з методично грамотним оформленням плану-конспекту заняття (як індивідуального, так і групового). Адже практична виконавська підготовка у майбутніх учителів музичного мистецтва посідає перше місце серед інших компетентнісних умінь та навичок. Так, у ході анкетування здобувачів освіти Бахмутського фахового коледжу культури і мистецтв ім. І. Карабиця ми отримали такі результати: 55% реципієнтів пишуть, що їм складно поєднати творчий задум та методичні вимоги до оформлення плану уроку; 25% – що іноді відчувають складності під час поєднання творчих знахідок та методичних вимог до проведення уроку; 20% – відчувають себе впевнено під час складання плану-конспекту уроку або виховної години.

Згідно з навчальним планом від 2018 року вивчення здобувачами освіти коледжів мистецтв методики навчання гри на інструменті відбувається на III курсі, педагогіки та психології – на II курсі навчання, щоб підготувати їх до проходження на III та IV курсах педагогічної практики (вивчення цих трьох дисциплін фундаментального циклу підготовки за навчальним планом 2015 року було сплановано паралельно, щоб майбутні вчителі музичного мистецтва могли засвоїти необхідні компетенції та сформувати ключові фахові компетентності в комплексі). Актуальний навчальний план ускладнив практичну підготовку, оскільки тепер педагогічна практика у здобувачів освіти відбувається паралельно з вивченням методики (на III курсі).

Педагогіка відповідно до навчального плану вивчається здобувачами освіти у II семестрі II курсу, але оцінюється спільно з психологією, яка вивчається у I семестрі того ж курсу. До складу практичних занять з педагогіки та психології обов'язково входять такі, під час яких здобувачі освіти презентують та захищають розроблені самостійно плани-конспекти уроків, методичні карти позаурочних виховних заходів профорієнтаційного спрямування для проведення у загальноосвітніх школах, сценарії нестандартних занять.

Комплексно об'єднуються педагогіка, психологія, методика навчання гри на інструменті та виконавський аналіз творів тільки під час складання Державного іспиту з основ педагогічної майстерності після закінчення IV курсу. У здобувачів освіти спеціальності «Теорія музики» презентація та захист конспекту уроку винесені на іспит з Основ педагогічної майстерності третім питанням у білеті (у здобувачів інших спеціальностей – виконавський аналіз твору).

Ми впровадили в межах формування креативності практичні заняття з написанням таких планів-конспектів позаурочних виховних заходів профорієнтаційного спрямування для проведення у загальноосвітніх школах:

1. Музичні інструменти та їхні можливості.
2. Світ природи у музиці (за творчістю С. Прокоф'єва, Е. Гріга, А. Вівальді, В. Косенка).
3. Композитори – дітям (за творчістю Ф. Куперена, В. Моцарта, Г. Генделя).
4. Танцювальні мелодії різних країн.
5. Музика в житті людини (обрядова жанри).
6. Народна пісня – голос країни.
7. Вірші, що стали піснею... (за творчістю Д. Павличка, Т. Шевченка, А. Малишка).
8. Музика і кіно.
9. Коли душа сміється... (на прикладі народних жартівливих пісень).
10. Ніжні звуки романсу...
11. Музичні казки.
12. Музиканти посміхаються (за творчістю А. Штогаренка, Д. Кабалевського, Г. Фріда).
13. Почуття мовою музики.
14. Спільні засоби виразності музики та мови.
15. Музика реклами та комп'ютерних ігор та ін.

Профорієнтаційна робота посідає важливе місце у роботі вчителя музичного мистецтва, тому розроблені уроки та виховні години стали б у нагоді здобувачам освіти у майбутній професійній діяльності [2, с. 25]. Особливою вимогою було розробити кожну тему (план уроку) для групового заняття 45 хвилин за принципом виховної години, але з визначеним типом уроку. Конкретний тип заняття вимагав від здобувачів освіти повторення засад методики викладання, дидактики та педагогіки, але не обмежував творчий задум. Серед запропонованих типів уроків були: нестандартне заняття (пейзажно-музична замальовка), комбіноване заняття (з елементами концерту), комбіноване заняття (з елементами драматизації), вебквест, заняття-змагання, урок-казка, нестандартне заняття (танцювальний марафон, пісенний вернісаж), урок-вистава, урок-вікторина, бінарна виховна година з елементами концерту, комбіноване заняття (з елементами аудіовізуалізації).

Корисним з методичної точки зору у цих завданнях було те, що пропонувались заняття для проведення у групах, що є незвичним для

студентів-інструменталістів, орієнтованих на індивідуальну роботу з учнем (фортепіано, оркестрові струнні інструменти, оркестрові духові та ударні інструменти, народні інструменти). Це створило умови для удосконалення методичних знань і вмінь групової роботи. Водночас типи запропонованих для розробки занять містили переважно більшість нестандартних або комбінованих уроків / заходів, що давало змогу здобувачам освіти проявити свої творчі здібності, нестандартне бачення навчального процесу, застосувати педагогічну імпровізацію та педагогічну інтуїцію під час добору методів навчання. Під час інструктажу здобувачів освіти нами здійснювались консультування, наведення, навіювання та переконання як засоби музично-педагогічного впливу [6].

Серед використаних у форматі нестандартних та комбінованих занять методів майбутні вчителі музичного мистецтва запропонували такі: збирання музичного пазлу; розгадування музичного колажу-вікторини; пісенне змагання; візуалізація музичного твору [4]; добір епіграфу до музичного твору; фільмографічний калейдоскоп; класифікація творів за жанрами, тональностями, засобами музичної виразності; написання сенкану до музичного твору; кластеризація [7]; асоціативні сходинки; фестиваль мемів та колажів [5]; синестезичний малюнок та ін. [4; 6]

Після обробки створених здобувачами освіти планів-конспектів занять та сценаріїв ми повторно провели анкетування студентів і отримали такі результати: 41% опитаних зазначили, що їм все одно складно поєднати творчий задум та методичні вимоги до оформлення плану уроку; 33% – що іноді відчують складності під час поєднання творчих знахідок та методичних вимог до уроку; 26% – відчують себе впевнено під час складання плану-конспекту уроку або виховної години.

Висновки. Проведений аналіз можливостей формування креативності майбутніх учителів музичного мистецтва під час вивчення педагогіки як дисципліни циклу загальної підготовки у складі соціально-гуманітарних дисциплін фахових коледжів культури і мистецтв показав позитивну динаміку при використанні творчих профорієнтаційних завдань. Практикум з написання планів-конспектів нестандартних та комбінованих позаурочних виховних заходів профорієнтаційного спрямування майбутніми вчителями музичного мистецтва під час вивчення педагогіки підвищив методичну грамотність здобувачів освіти та сприяв формуванню креативності як професійно-ціннісної орієнтації у тісному зв'язку трьох дисциплін фундаментального циклу підготовки.

Отже, розвиток креативності має проходити у взаємозв'язку з інтелектуальним зростанням особистості та накопиченням музичного досвіду, що передбачатиме підвищення методичної

культури студента, стимулювання гнучкості мислення, прагнення до пошуку нових ідей та втілення їх у нестандартних дидактичних рішеннях. Творчість є необхідною складовою праці майбутнього вчителя музичного мистецтва, саме тому формування креативності має велике значення у процесі професійної підготовки [8, с. 124]. Наступним кроком нашого наукового пошуку буде розгляд формування креативності як професійно-ціннісної орієнтації майбутніх учителів музичного мистецтва у межах зарубіжної літератури.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бороденко О. Умови розвитку креативності майбутнього вчителя. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. № 2 (77). 2020. С. 102–106.
2. Дубасенюк О. Креативний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. *Креативна педагогіка*. 2011. № 4. С. 23–28.
3. Короткова Л. До проблеми визначення поняття «креативність». *Мови і світ: дослідження та викладання*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28–29 березня 2013 р.). Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 115. С. 141–144.
4. Магда П. Розвиток креативності у майбутніх учителів музики методом аудіовізуалізації. *Молодь і ринок*: зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Дрогобич. 2018. № 1 (156). С. 171–174.
5. Полях Н. Використання мемів під час викладання української літератури. *Україністика: нові імена в науці*: матеріали III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції студентів і молодих науковців (Дніпро – Люблін, 7–8 травня 2024 року). Дніпро: ГІІМ, 2024. С. 79–81.
6. Савінова І. Формування творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва засобами інноваційних технологій навчання. *Освіта. Медицина. Виховання*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Бахмут: МАСМУ, БМК, 2017. С. 131–133.
7. Скубак М. Інтелектуальна система аналізу контенту музичного вебсерверу для Android-застосунку: магістерська кваліфік. роб.: 122 – МКР – 601.21610223. / Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв, 2022. 83 с.
8. Чумак Ю. Формування креативності майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі професійної підготовки. *Проблема творчості у сучасній мистецькій освіті*: зб. тез та матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (28–30 березня 2018). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2018. С. 123–125.